

ผลการเข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเองต่อระดับความเครียดและการปฏิบัติการดูแล
ของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง

บุศกร กลิ่นอวล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

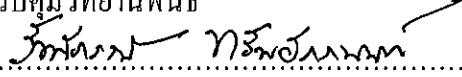
กรกฎาคม 2549

ISBN 974-502-775-1

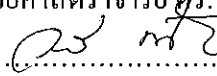
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ บุศกร กลิ่นอวล ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุของมหาวิทยาลัย
บูรพาได้

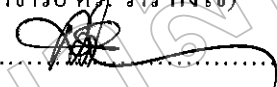
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนิกร ทรัพย์กรนนท์)

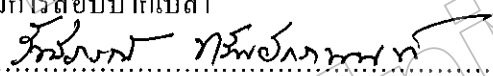
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วารี กังใจ)

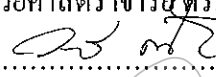
.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

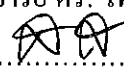
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนิกร ทรัพย์กรนนท์)

.....กรรมการ

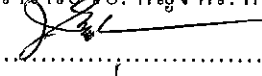
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วารี กังใจ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เห่ง ดร. ศิริพันธุ์ สาสัตย์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพนธ์ วงศ์ศุภภัทร)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประทุม ม่วงมี)

วันที่ ๒๕ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกรณ์ ทรัพย์กรานนท์ ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วารี กังใจ และ รองศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาและ ช่วยแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน และเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึก ซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่าที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง แก้ไขจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารทุกท่านของโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิม พระเกียรติ ที่ให้โอกาสผู้วิจัยในการลาศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษา พร้อมทั้งขอขอบพระคุณญาติ ผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลา และให้ความร่วมมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูล

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้ทุนสนับสนุน การวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณสำหรับกำลังใจ และการช่วยเหลือตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาจาก เพื่อนร่วมงานที่โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติและเพื่อนร่วมรุ่นทุกคนในสาขาวิชา การพยาบาลผู้สูงอายุ ตลอดจนทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน รวมทั้งเป็นกำลังใจ ในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

บุศกร กลิ่นอวล

45911549: สาขาวิชา: การพยาบาลผู้สูงอายุ; พย.ม. (การพยาบาลผู้สูงอายุ)

คำสำคัญ: การเข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง/ ระดับความเครียด/ การปฏิบัติการดูแล/ ญาติผู้ดูแล ผู้สูงอายุ
โรคหลอดเลือดสมอง

บุศกร กลิ่นอวล: ผลการเข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเองต่อระดับความเครียดและการปฏิบัติการดูแล
ของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง (EFFECTS OF SELF-HELP GROUP ON LEVEL OF STRESS
AND CAREGIVING PERFORMANCE IN CAREGIVERS OF ELDERLY STROKE PATIENTS)

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: รัชนิกรณ์ ทรัพย์กรานนท์, Ph.D., วาริ กังใจ, พย.ด., ไพรัตน์ วงษ์นาม, ค.ศ.,
162 หน้า. ISBN 974-502-771-5

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบศึกษา 2 กลุ่ม วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการเข้าร่วมกลุ่ม
ช่วยเหลือตนเองต่อระดับความเครียดและการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่ม
ตัวอย่างเป็นญาติผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง ซึ่งเข้ารับการรักษาที่คลินิกอายุรกรรมประสาท งานบริการด้าน
หน้า โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติและมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 18 คน สุ่มตัวอย่าง
เข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 9 คน กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง 3 ครั้ง ส่วนกลุ่ม
ควบคุมได้รับการสุภาพตามปกติ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ในระยะก่อนการทดลอง หลังการ
ทดลองเสร็จสิ้นทันที และหลังการทดลองเสร็จสิ้นสี่สัปดาห์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติการดูแลที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้นเอง และใช้แบบวัดความเครียดของซาริท (Zarit, 1990) ซึ่งแปลและดัดแปลงโดยศรีรัตน์ คุ่มสิน สถิติที่
ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัด
ซ้ำประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม และเปรียบเทียบเชิงพหุคูณแบบนิวแมน-คูลส์

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองต่อคะแนนเฉลี่ยความเครียด อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย
ความเครียดหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และหลังการทดลองเสร็จสิ้นสี่สัปดาห์ต่ำกว่าก่อนการทดลอง อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ .05 และในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที ญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองกลุ่ม
ทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความเครียดต่ำกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการทดลอง
เสร็จสิ้น 4 สัปดาห์ ญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความเครียดต่ำกว่ากลุ่ม
ควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองต่อคะแนนการปฏิบัติการดูแล อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มทดลองมีคะแนนการ
ปฏิบัติการดูแลหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และหลังการทดลองเสร็จสิ้นสี่สัปดาห์สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันทีและหลังการทดลองเสร็จสิ้นสี่สัปดาห์ ไม่แตกต่างกัน
เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการดูแลหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันทีและหลังการทดลองเสร็จสิ้นสี่
สัปดาห์ ทั้งสองกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่เข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเองมีคะแนนการปฏิบัติการดูแลทุกช่วงเวลาสูงกว่า
กลุ่มที่ได้รับการบริการทางสุภาพปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

45911549: MAJOR: GERONTOLOGICAL NURSING; M.N.S. (GERONTOLOGICAL NURSING)

KEYWORDS: SELF-HELP GROUP/ LEVEL OF STRESS/ CAREGIVING PERFORMANCE/

CAREGIVERS OF ELDERLY STROKE PATIENTS

BUSAKORN KLINOUN: EFFECTS OF SELF-HELP GROUP ON LEVEL OF STRESS AND CAREGIVING PERFORMANCE IN CAREGIVERS OF ELDERLY STROKE PATIENTS. THESIS

ADVISORS: RARCHARNEEPORN SUBGRANON, Ph.D., WAREE KANGCHAIW, Ph.D., PAIRAT

WONGNAM, Ph.D. 162 P. ISBN 974-502-771-5

This research was designed as an two-groups, repeated measure quasi-experimental research, and aimed to study the effects of self-help group on level of stress and caregiving performance in caregivers of elderly stroke patients. The sample was the caregivers of elderly stroke patients who were treated at the out-patient department of Thammasat University Hospital, Pathum Thane province. The sample consisted of 18 persons, by simple random sampling, with 9 in an experimental group and 9 in a control group. The experimental group participated in the self-help group program three times while the control group received regular training. A pre- test was conducted before using self-help group. The post test were performed immediately after the experiment and four weeks after the experiment. The researcher collected data by using caregiving performance interview which was designed by the researcher, and Zarit stress interview which was modified by Srirat Kumsin. The statistical used were frequencies, percentage, mean, standard deviations, repeated measure analysis of variance: one between-subject variable and one within-subject variable, and Newman-Keuls method.

The result of the study showed that:

1. The interaction of method and interval on the level of stress were at a .05 level of significance. The post-test scores on the level of stress in the experimental group immediately after the experiment and four weeks after the experiment were lower than before the experiment. Comparing the experimental group and the control group, immediately after the experiment, scores on the level of stress of the experimental group was statistically significant lower than the control group. However, at four weeks after the experiment, the lower score on stress were found in the experimental group ninth no statistic significant.

2. The interaction of method and interval on the scores of caregiving performance were at a .05 level of significance. The post-test scores of caregiving performance in the experimental group immediately after the experiment and four weeks after the experiment were higher than before the experiment. But no difference was found between immediately after the experiment and four week after the experiment. The post-test scores of caregiving performance in the experimental group immediately after the experiment and four weeks after the experiment were higher than the control group at a .05 level of significance.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
สมมติฐานในการวิจัยและเหตุผลสนับสนุน	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	12
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย.....	13
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	15
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
โรคหลอดเลือดสมองในผู้สูงอายุ.....	16
ญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง	30
แนวคิดเกี่ยวกับความเครียดของญาติผู้ดูแล.....	39
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มช่วยเหลือตนเอง	48
3 วิธีดำเนินการวิจัย	61
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	62
เครื่องมือในการวิจัย.....	64
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	67
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง	69
การทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	77

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย	78
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	78
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	78
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	98
สรุปผลการวิจัย	98
อภิปรายผลการวิจัย	100
ข้อเสนอแนะ	104
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	117
ภาคผนวก ก	118
ภาคผนวก ข	120
ภาคผนวก ค	126
ประวัติย่อของผู้วิจัย	161

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง จำแนกตามข้อมูลพื้นฐาน.....	80
2	ข้อมูลและค่าสถิติพื้นฐานของความเครียดของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และหลังการทดลองเสร็จสิ้น 4 สัปดาห์ ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	84
3	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยความเครียดของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง ระหว่างวิธีทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง.....	85
4	ผลการทดสอบย่อย (Simple Effect) ของวิธีการทดลองในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และหลังการทดลองเสร็จสิ้น 4 สัปดาห์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต่อความเครียดของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง	87
5	ผลการทดสอบย่อย (Simple Effect) ของระยะเวลา ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต่อความเครียดของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง	88
6	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเครียดเป็นรายคู่ของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มทดลองในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และหลังการทดลองเสร็จสิ้น 4 สัปดาห์ ด้วยวิธีการทดสอบแบบนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method)	89
7	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเครียดเป็นรายคู่ของของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และหลังการทดลองเสร็จสิ้น 4 สัปดาห์ด้วยวิธีการทดสอบแบบนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method).....	90
8	ข้อมูลและค่าสถิติพื้นฐานของการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และหลังการทดลอง เสร็จสิ้น 4 สัปดาห์ ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	91
9	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง ระหว่างวิธีทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง	92

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
10 ผลการทดสอบย่อย (Simple Effect) ของวิธีการทดลองก่อนการทดลอง หลังการทดลอง เสร็จสิ้นทันที และหลังการทดลองเสร็จสิ้น 4 สัปดาห์ ระหว่างกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมต่อการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง.....	94
11 ผลการทดสอบย่อย (Simple Effect) ของระยะเวลา ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต่อ การปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง.....	95
12 ผลการเปรียบเทียบเฉลี่ยการปฏิบัติการดูแลเป็นรายคู่ของของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรค หลอดเลือดสมองกลุ่มทดลองในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และหลังการทดลองเสร็จสิ้น 4 สัปดาห์ด้วยวิธีการทดสอบแบบนิวแมน-คูลส์ (Newman- Keuls Method).....	96
13 ผลการเปรียบเทียบเฉลี่ยการปฏิบัติการดูแลเป็นรายคู่ของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุโรค หลอดเลือดสมองกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และหลังการทดลองเสร็จสิ้น 4 สัปดาห์ด้วยวิธีการทดสอบแบบนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method).....	97
14 ข้อมูลประกอบการสนทนาในกลุ่มช่วยเหลือตนเอง	144

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	15
2 รูปแบบการทดลอง.....	61
3 แสดงแผนการดำเนินการวิจัย.....	76
4 กราฟเส้นแสดงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเฉลี่ยความเครียดของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุ โรคหลอดเลือดสมอง ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกับระยะเวลาของการทดลอง.....	86
5 กราฟเส้นแสดงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแล ผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกับระยะเวลาของ การทดลอง.....	93